Konstitutionsutskottets betänkande

1979/80:44

med anledning av dels i propositionen 1979/80:100 framlagda förslag om vissa anslag för budgetåret 1980/81 under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. jämte motioner, dels motioner angående riksdagens arbetsformer m. m.

I detta betänkande behandlas *dels* under A propositionen 1979/80:100 bilaga 19 utom punkterna D 1–4 och D 6 jämte motionerna 1978/79:816, 1978/79:1097, 1978/79:1674 och 1979/80:460 rörande utåtriktad information, 1979/80:223 om ekonomisk information, 1978/79:342 om angivande av partibeteckning på bildskärm, 1979/80:463 och 1979/80:1562 rörande riksdagens hus och 1979/80:590 om sekreterarhjälp åt riksdagsledamöter, 1979/80:763 om delning av riksdagstryck, *dels* under B motionerna 1979/80:258 om anvisning i motioner om utgiftstäckning, 1979/80:340 om anteckning på propositioner om remittering till utskott, 1979/80:457 om frågeinstitutet, 1979/80:764 om ett riksdagens konsekvensinstitut, 1979/80:1046 och 1049 om formerna för riksmötets öppnande, 1979/80:1048 om tidpunkten för utskottsvalen samt 1979/80:1557 och 1561 om offentliga utskottsutfrågningar.

A. SEXTONDE HUVUDTITELN

Riksdagen och dess verk m. m.

1. **Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 1 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter* anvisar ett förslagsanslag av 48 912 000 kr.

2. **Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 2 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter* anvisar ett förslagsanslag av 14 345 000 kr.

3. **Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 3 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet* anvisar ett förslagsanslag av 800 000 kr.

4. **Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 4 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige* anvisar ett förslagsanslag av 2 771 000 kr.

5. **Riksdagen: Parlamentariska delegationer.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 5 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Parlamentariska delegationer* anvisar ett förslagsanslag av 450 000 kr.

6. **Riksdagen: Bidrag till studieresor.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 6 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Bidrag till studieresor* anvisar ett reservationsanslag av 200 000 kr.

7. **Riksdagen: Representation m. m.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 7 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Representation m. m.* anvisar ett förslagsanslag av 325 000 kr.

8. **Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 8 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp* anvisar ett förslagsanslag av 320 000 kr.

9. **Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 9 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare* anvisar ett anslag av 200 000 kr.

10. **Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 10 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet* anvisar ett anslag av 30 000 kr.

11. **Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter.** Med tillstyrkande av förvaltningsstyrelsens förslag under punkten A 11 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter* anvisar ett förslagsanslag av 2 525 000 kr.

12. **Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 12 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.* anvisar ett förslagsanslag av 10 650 000 kr.

13. **Riksdagen: Stöd till partigrupper.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten A 13 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Stöd till partigrupper* anvisar ett förslagsanslag av 1 447 000 kr.

14. **Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll.** Med tillstyrkande av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag under punkten A 14 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll* anvisar ett reservationsanslag av 325 000 kr.

15. **Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten B 1 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* anvisar ett förslagsanslag av 77 551 000 kr.

16. **Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.** Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår under punkten B 2 att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar till Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m. ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.

Motionen

I motionen 1979/80:763 av Karin Ahrland (fp) hemställs "att riksdagen beslutar uttala att det slutliga protokollet från riksdagsdebatterna icke längre automatiskt skall delas ut till ledamöterna". Motionären anser att det tryckta slutliga riksdagsprotokollet inte skall delas automatiskt till alla ledamöter utan enbart till dem som särskilt begär det.

Tidigare behandling av motion angående delning av riksdagstryck

I en motion under 1976/77 års riksmöte föreslogs i en motion (2 s) att förvaltningsstyrelsen skulle få i uppdrag att undersöka möjligheterna att minska utdelningen av olika slag av handlingar.

Konstitutionsutskottet behandlade frågan i betänkandet KU 1977/78:2, vari redogjordes för bl. a. gällande regler. Utskottet hade inhämtat att förvaltningskontoret – som enligt sin instruktion har att handlägga frågor angående riksdagstrycket – i samråd med kammarkansliet avsåg att se över tillämpade rutiner för delning. Utskottet ansåg att erfarenheterna från översynen skulle få bli vägledande för om och i så fall vilka ändringar som skulle företas i tillämpad praxis. Om sådana åtgärder skulle komma att aktualiseras, som fordrade särskilt riksdagsbeslut, förutsattes att fråga därom väcktes i särskild ordning. Motionen förklarades besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet

I samband med behandling 1977 av en motion angående delning av riksdagstryck uttalade utskottet att en översyn av delningsrutinerna i besparingssyfte borde göras. Det i förevarande motion framförda förslaget att riksdagens slutliga protokoll, som f. n. föreligger normalt tidigast en månad efter kammarens beslut, inte automatiskt skall delas till samtliga riksdagsledamöter förefaller utskottet värt att pröva. Från kammarsekreteraren har utskottet under hand erfarit att ändring övervägs rörande snabbprotokollets innehåll fr. o. m. 1980/81 års riksmöte. Tanken är att snabbprotokollet kompletteras med bl. a. redovisning av en stomme omfattande en hänvisning till resp. utskottsbetänkande och en kortfattad redovisning av beslutet. Genom omläggningen kan då snabbprotokollet utgöra ett första korrektur för det slutliga protokollet, som därigenom bör kunna föreligga ungefär en vecka efter justeringstidens utgång. Utskottet finner att en sådan ändring innebär att snabbprotokollet bör blir mer informativt än nu. Detta förhållande talar ytterligare för att de slutliga protokollen endast delas till dem som särskilt begär detta. Enligt utskottets mening finns skäl att i besparingssyfte kritiskt pröva nuvarande delningsrutiner i ett vidare sammanhang. Det bör ankomma på riksdagens förvaltningsstyrelse att i samverkan med kammarsekreteraren närmare överväga vilka

förändringar som kan vidtagas beträffande distribution av riksdagstrycket och andra handlingar. Liksom hittills förutsätts givetvis att det material ledamöter efterfrågar lätt skall finnas tillgängligt. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionen. Utskottet hemställer

att riksdagen

1. för budgetåret 1980/81 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.* anvisar ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.,
2. bifaller motionen 1979/80:763.

17. **Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer.** Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår under punkten B 3 att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar till Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer ett reservationsanslag av 220 000 kr.

Motion om ekonomisk information

I motionen 1979/80:223 av Sture Palm (s) och Anita Gradin (s) hemställs "att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att utreda och framlägga förslag om en utåtriktad ekonomisk informationsverksamhet till de stora medborgargrupperna".

I motiveringen framhålls att de ekonomiska frågorna kommer att inta en central ställning i den politiska debatten under 1980-talet. Motionärerna erinrar om informationsåtgärder rörande ekonomiska frågor som företagits under 1940- och 1950-talen och om de under senare år aktuella informationsinsatser på det mer allmänpolitiska området som företagits, bl. a. av riksdagen genom annonsering i dagspress och försöksutgivning av tidningen Sveriges Riksdag. Motionärerna anser att det bör ligga i riksdagens intresse att bibringa allmänheten djupare kunskaper genom en övergripande och lättillgänglig faktaredovisning rörande bl. a. samhällsekonomiska frågor och föreslår att talmanskonferensen skall få i uppdrag att närmare utreda frågan.

Vissa informationsinsatser från riksdagens sida m. m.

På förslag av riksdagens informationsutredning beslöt riksdagen våren 1974 att genomföra en försöksverksamhet med dagspressannonsering i syfte att undersöka om en annonsering var ett lämpligt instrument för att förstärka allmänhetens kunskaper om riksdagen och dess arbete. Fortsatt försöksverksamhet genomfördes under 1977, och vid 1977/78 års riksmöte fattades beslut om utgivning av en särskild informationspublikation – Sveriges Riksdag – som i 4 miljoner exemplar sändes till landets hushåll. Den informationsgrupp som lett verksamheten har i skrivelse till talmanskonferensen år 1979 förklarat att försöksverksamheten var avslutad.

Härutöver har riksdagen under 1970-talet genomfört en mängd åtgärder

för att bygga ut riksdagens utåtriktade information genom inrättande av en särskild presstjänst, skolverksamhet m. m.

Under andra världskriget och kristiden därefter utgavs vissa publikationer med information i samhällsekonomiska frågor, m. m. I bilagd förteckning har kortfattade uppgifter om sådana sammanställts *(bilaga 1)*.

Från nämnden för samhällsinformation har erhållits uppgifter om vilka publikationer med ekonomisk information som f. n. förekommer med allmänheten som målgrupp. Förteckningen fogas som *bilaga 2* till detta betänkande. Utöver informationsmaterial rörande statsbudget, handels- och regionalpolitik, som utges av vederbörande departement, produceras av tre centrala ämbetsverk, riksbanken samt konjunkturinstitutet och utrikespolitiska institutet, informationsmaterial beträffande samhällsekonomiska frågor.

Utskottet

I motionen 223 föreslås att talmanskonferensen skall utreda och framlägga förslag om en utåtriktad ekonomisk informationsverksamhet till de stora medborgargrupperna. Motionärerna pekar på möjligheten att intressera en större allmänhet genom att bereda de politiska partierna möjlighet att presentera sin syn på de ekonomiska frågorna t. ex. inom ramen för en publikation som utges av riksdagen. I motionen hänvisas till särskilda informationspublikationer i ekonomiska frågor som framställdes under och tiden närmast efter senaste världskriget.

Utskottet har ovan kortfattat redovisat något av den mängd publikationer och rapporter i samhällsekonomiska frågor som i dagens läge framställs bl. a. inom departement, vissa centrala ämbetsverk och konjunkturinstitutet med allmänheten som målgrupp. I likhet med motionärerna finner utskottet att det är värdefullt att allmänheten har tillgång till god information i ekonomiska frågor och rörande sysselsättningspolitik, näringsfrågor etc. Åtskilliga informationsinsatser företas också från samhällsorganens sida. Mångfalden av information och dess ofta svårtillgängliga innehåll gör det självfallet mycket svårt för den enskilde att dels finna informationen, dels tillgodogöra sig denna. Utskottet vill här erinra om den samordnande funktion som Nämnden för samhällsinformation (NSI) har beträffande offentliga organs utåtriktade information. Nämnden kan förutsättas vara oförhindrad att ta initiativ till åtgärder rörande ekonomisk information om så bedöms lämpligt. För riksdagens del kan särskilt erinras om den kontinuerligt utkommande publikationen Från Riksdag & Departement, som bl. a. kortfattat redovisar debatter och beslut i riksdagen. Härutöver vill utskottet även understryka den stora betydelse för samhällsinformationen som de politiska partierna och andra folkrörelser samt massmedia har.

Att från riksdagens sida utge en särskild publikation i ekonomiska frågor riktad till allmänheten och med neutral inriktning synes emellertid kunna

bjuda på mycket stora svårigheter. En i och för sig angelägen förbättrad information av det slag motionärerna åsyftar bör dock enligt utskottet inte vara en uppgift för riksdagen och dess talmanskonferens. Med hänvisning till det anförda avstyrks motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. för budgetåret 1980/81 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer* anvisar ett reservationsanslag av 220 000 kr.,
2. avslår motionen 1979/80:223.

18. **Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet.** Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår under punkten B 4 att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar till Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet ett förslagsanslag av 791 000 kr.

Motionen

Telefonöverföring av riksdagsdebatter till landsortspress

I motionen 1978/79:816 av Essen Lindahl (s) hemställs "att riksdagen uppdrar åt förvaltningskontoret att undersöka möjligheterna att till landsortspressen överföra sändningar från kammarens plena".

I motiveringen framhåller motionären bl. a. det angelägna i att framför allt landsortspress och lokalradio får bättre möjligheter än nu att följa vad som sker i riksdagen. Detta med hänsyn till att det mesta som sägs angående de lokala frågor som ventileras i frågestunder och interpellationsdebatter eljest har svårt att komma ut.

Motionärerna föreslår att riksdagsdebatterna överförs till intresserade lokala tidningar på vanlig telefonlinje. Med hänsyn till att lokaltidningarna inte torde ha ekonomiska möjligheter att själva bekosta en sådan service föreslås att kostnaderna härför bestrids under riksdagens informationsanslag.

Frågans tidigare behandling

Riksdagens informationsutredning behandlade i sitt betänkande Riksdagens utåtriktade information (1974:11) bl. a. frågan om möjlighet till avlyssning av kammardebatterna. I konstitutionsutskottets betänkande (KU 1974:19) redovisades utredningens överväganden och remissbehandling i denna delfråga.

Utskottet anförde i saken följande:

Utredningen tar i sitt betänkande också upp frågan om möjlighet till

avlyssning av kammardebatterna via telenätet. Utredningen erinrar om att riksdagens tekniska utrustning medger utsändning av kammardebatten på vanliga linjer på telenätet. Sådana linjer finns redan i dag till bl. a. några Stockholms-tidningar. Ledningarna bekostas av abonnenterna själva. Utredningen konstaterar att inget tekniskt hinder finns för andra tidningar i landet att erhålla en sådan service. Enligt utredningens mening bör riksdagen inte rimligen engagera sig i finansieringen av en sådan service, som skulle kunna bli tämligen dyrbar.

I remissyttrandet från Föreningen riksdagsjournalisterna anförs att det bör vara möjligt för landsortstidningar att per telefon få höra en viss debatt eller del av debatt. Kostnaden för den enskilda tidningen skulle då komma att stå i proportion till utnyttjandet av servicen.

Utskottet delar utredningens uppfattning att riksdagen inte bör finansiera en service av det slag varom nu är fråga. I ärendet har hävdats att man utan större kostnader kan göra en sådan teknisk utbyggnad av teleanordningarna i riksdagen som gör det möjligt för tidningar eller andra att på egen bekostnad avlyssna kammardebatt eller delar därav via det vanliga telenätet. Frågan härom bör enligt utskottets mening prövas närmare av förvaltningskontoret i samråd med televerket.

Vid 1975/76 års riksmöte togs frågan om dagstidningarnas möjligheter att via telefon följa riksdagsdebatterna upp med anledning av motionen 1975:665. Utskottet, som avstyrkte motionen, anförde:

Den i motionen aktualiserade frågan behandlades också i nämnda sammanhang. I informationsutredningens betänkande framhölls att riksdagens tekniska utrustning medgav utsändning av kammardebatten på vanliga linjer på telenätet och att inget tekniskt hinder förelåg för en utvidgning av denna service till andra tidningar än de tre Stockholmstidningar som då på egen bekostnad begagnade sig av den. Enligt utredningens uppfattning borde emellertid inte riksdagen engagera sig i finansieringen av en sådan service som kunde bli tämligen dyrbar.

Utskottet förklarade sig dela utredningens uppfattning i finansieringsfrågan. Frågan om en teknisk utbyggnad av teleanordningarna i riksdagen, som skulle möjliggöra en utvidgning av denna service, borde enligt utskottet prövas närmare av förvaltningskontoret i samråd med televerket. Riksdagen godtog utskottets ställningstagande.

Enligt utskottet är det väsentligt att massmediernas – inte minst landsortstidningarnas – bevakning av riksdagsarbetet underlättas. Genom de åtgärder som vidtogs av riksdagen 1974 har enligt utskottets uppfattning förhållandena i detta hänseende ytterligare förbättrats. Beträffande tidningars möjligheter att följa kammardebatterna via telenätet kan konstateras att olika tekniskt fullt genomförbara och tillfredsställande lösningar av denna fråga synes föreligga. De tidningar som så önskar kan därför på egen bekostnad via telefon följa debatterna. Med hänvisning till riksdagens beslut 1974 vill emellertid utskottet inte tillstyrka en så långt gående finansiell medverkan från riksdagens sida som föreslås i motionen.

Riksdagen följde utskottet.

Yttrande från riksdagens förvaltningsstyrelse och genomförd undersökning

Riksdagens förvaltningsstyrelse, som beretts tillfälle att yttra sig över motionen, har i sin tur inhämtat ett underhandsyttrande från riksdagens informationsgrupp. Informationsgruppens yttrande, som förvaltningsstyrelsen ställt sig bakom, har följande lydelse:

Riksdagens informationsgrupp är positivt inställd till att riksdagen i någon form finansiellt medverkar till att landsortstidningarna ges möjlighet att via telenätet avlyssna riksdagsdebatterna. Förutsättningen är dock att det finns ett uttalat intresse från tidningarnas sida för ett sådant arrangemang.

F. n. är det svårt att bedöma vilken vikt tidningarna tillmäter en eventuell telefonöverföring. Resultatet av förvaltningskontorets enkät 1975 visade att intresset vid den tidpunkten var obetydligt. Ledarkommentarer i tidningarna med anledning av Lindahls motion antyder att intresset kan ha ökat under senare år. I den senare riktningen pekar också lokalradions täta utnyttjande av sin avlyssningsanordning.

En direkt förfrågan till tidningarna torde ge bäst besked om deras intresse. Informationsgruppen föreslår därför att förvaltningskontoret ånyo går ut med en enkät och undersöker tidningarnas intresse för telefonöverföring från riksdagen i enlighet med alternativ 2 i televerkets skrivelse av den 16 mars 1979.

Det i yttrande angivna alternativet 2 har tagits som *bilaga 3* till betänkandet.

Sedan yttrandet till utskottet avgivits har förvaltningskontoret genomfört en enkät bland tidningarna för att utröna intresset för teleöverföring av debatter från riksdagen. I enkäten angavs de ekonomiska förutsättningarna och den tekniska uppläggningen. I praktiken skulle det kunna gå så till att tidningarna ringer upp ett för denna "riksdagstjänst" särskilt avdelat telefonnummer och därvid blir automatiskt anslutna till den förstärkarutrustning som förmedlar riksdagsdebatter. Anropskontroll skall ske automatiskt med hjälp av en speciell tonkod. Kostnaderna för tekniska arrangemang i riksdagen skulle röra sig omkring 100 000 kr. jämte årliga avgifter om 12 000 kr. För tidningarnas del skulle det bli aktuellt med en inträdesavgift om 1 000 kr. jämte en kostnad om några hundra kronor för särskild högtalare samt samtalskostnader enligt gällande taxa, dvs. varierande mellan 16 och 61 kr. per timme.

Av de 75 tidningar som svarat på enkäten har 12 svarat ja, 11 ja med vissa förbehåll, 42 nej och 10 nej med förbehåll. I åtskilliga fall har kostnadsskäl motiverat tvekan eller ett negativt svar.

Riksdagens informationsgrupp har sedan enkäten genomförts i skrivelse till förvaltningsstyrelsen i februari 1980 konstaterat att intresset bland tidningarna för denna form av service ökat i jämförelse med den enkät som genomfördes 1975. Mot bakgrund härav rekommenderar gruppen att riksdagen genomför förslaget i enlighet med det skisserade alternativet. Om förslaget inte bedöms kunna genomföras de närmaste åren bör, enligt

informationsgruppen, förslaget genomföras i samband med återflyttningen till Helgeandsholmen.

Utskottet

I motionen 1978/79:816 framförs förslag att riksdagen skapar möjligheter för landsortstidningar att via telenätet följa riksdagsdebatter samt att riksdagen bör stå för de kostnader som uppstår för tidningarna för inträdesavgifter och samtal. Motionens hemställan går ut på att riksdagen uppdrar åt förvaltningsstyrelsen att undersöka möjligheterna för åsyftad service.

Som framgår av den ovan lämnade redovisningen har fråga om här aktuell teleservice behandlats av riksdagen vid ett par tillfällen under 1970-talet med anledning av överväganden inom riksdagens informationsutredning samt därefter motionsvis framförda förslag. Utskottet framhöll i sitt betänkande 1975/76:17 att det är väsentligt att massmedierna – inte minst landsortstidningarnas – bevakning av riksdagsarbetet underlättades. Beträffande möjligheter till teleavlyssning ville utskottet inte då tillstyrka en långt gående finansiell medverkan från riksdagens sida.

Under beredningen av förevarande motion har riksdagens informationsgrupp uttalat sig positivt om en teleservice av det slag som skisserats i en från televerket till riksdagens förvaltningskontor ingiven offert. Den enkät som därefter genomförts av riksdagens förvaltningskontor ger vid handen att intresset från landsortspressens sida nu är större än vid liknande enkät 1975. Emellertid har åtskilliga tidningar uppenbarligen funnit de egna kostnaderna för att utnyttja möjligheten att avlyssna riksdagsdebatter alltför stora och därför inte uttalat något intresse. I ett yttrande till förvaltningsstyrelsen över genomförd enkät har informationsgruppen mot bakgrund av det ökade intresset från landsortstidningarnas sida rekommenderat att det presenterade alternativet genomförs. I ett tidigare yttrande har gruppen tillstyrkt att riksdagen medverkar finansiellt. Om förslaget inte skulle kunna genomföras de närmaste åren bör det dock genomföras i samband med återflyttningen till Helgeandsholmen.

Utskottet vill för sin del anföra att det är angeläget att från riksdagens sida ägna stort intresse rörande landsortspressens förutsättningar att inhämta information från riksdagens arbete. Ofta behandlas i kammaren frågor av mycket stor lokal och regional betydelse. I sådana sammanhang får det bedömas viktigt att landsortspress får tillgång till snabb och helst direkt information. Utbyggnaden under senare år av lokalradion har sannolikt också medfört att lokala frågor som avhandlas i riksdagen också fångats upp i större utsträckning än förr i etermedia. Detta gör det särskilt angeläget att åtgärder vidtas för att den lokala pressen lättare får tillgång till aktuellt riksdagsmaterial och möjligheter att avlyssna debatter. Särskilt intressant kan detta vara vid frågestunder och interpellationsdebatter eller då

regionalpolitiska ämnen avhandlas. Mot bakgrund av denna bedömning anser utskottet att det nu finns anledning att tillskapa möjligheter för pressen att följa riksdagsdebatterna. Att som förordas i motionen riksdagen skall stå för hela den kostnad som uppkommer för tidningarna kan medföra att kostnaderna blir omotiverat stora. Tidningarna bör rimligen själva svara för en del av kostnaden. Det får ankomma på riksdagens förvaltningskontor att närmare utreda frågan och göra en lämplig avvägning av kostnadsfördelningen. Förutsättningarna för att tämligen snabbt bygga ut denna teleservice bör prövas i positiv anda.

Genom det anförda och den av förvaltningskontoret redan genomförda undersökningen är yrkandet i motionens hemställan tillgodosett.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. för budgetåret 1980/81 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet* anvisar ett förslagsanslag av 791 000 kr.,
2. med anledning av motionen 1978/79:816 uppdrar åt riksdagens förvaltningsstyrelse att framlägga förslag beträffande landsortspressens möjligheter att följa riksdagsdebatter i enlighet med vad utskottet anfört.

19. Om direktsändning av riksdagsdebatter över radio- eller TV-nät

Motionerna

I motionen 1978/79:1097 av Marianne Karlsson (c) hemställs "att riksdagen beslutar utreda frågan om direktsändning av riksdagsdebatterna över radio- eller TV-nätet".

Motionärerna framhåller att samhällsdebatten skulle kunna vitaliseras och allmänhetens kunskap om samhällsfrågor öka om allmänheten hade tillgång till direktsändning från riksdagsdebatterna.

I motionen 1979/80:460 av Sven-Gösta Signell (s) och Gunnar Olsson (s) hemställs "att riksdagen uppdrar åt riksdagens förvaltningsstyrelse att verka för att information från riksdagens arbete i ökad utsträckning anpassas för television och radio i syfte att därmed underlätta en vidgad bevakning genom dessa media".

I motiveringen framhåller motionärerna det angelägna i att så många medborgare som möjligt ges tillfälle att följa den politiska debatten. Ett led i detta skulle bl. a. vara att via radio direktsända riksdagens debatter och även utöka TV-sändningarna från riksdagen. Motionärerna förordar en försöksperiod med utsändning av större interpellations- och frågedebatter och en successiv utökning av nu förekommande sändningar från de stora allmänna debatterna. För den närmare motiveringen hänvisas till motionen.

Yttrande från riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse, som berett riksdagens informationsgrupp tillfälle att avge underhandsyttrande över motionen 1978/79:1097, har erhållit yttrande från gruppen med följande lydelse:

Riksdagens informationsgrupp avstyrker motionen 1978/79:1097 med hänsyn till dels de principiella invändningar som kan riktas mot inrättandet av en särskild "riksdagskanal" i radio eller TV, dels de mycket stora kostnader som är förenade med ett sådant arrangemang.

Riksdagens förvaltningsstyrelse avstyrker, under hänvisning till informationsgruppens uppfattning, bifall till motionen.

Utskottet

I motionerna 1978/79:1097 (1 c) och 1979/80:460 (2 s) föreslås att riksdagen skall låta utreda frågor om direktsändning av riksdagsdebatter över radio- och TV-nätet.

I yttrande år 1979 över motionen 1097 har riksdagens förvaltningsstyrelse, som inhämtat underhandsyttrande från riksdagens informationsgrupp, avstyrkt motionen dels med hänsyn till de principiella invändningar som kan riktas mot inrättandet av en särskild "riksdagskanal" i radio eller TV, dels med hänsyn till de mycket stora kostnader som är förenade med ett sådant arrangemang. Utskottet – som delar den principiella invändningen – vill i detta sammanhang emellertid erinra om att direktsändning av större riksdagsdebatter förekommer i radio och även i viss utsträckning i TV. Sådana direktsändningar är enligt utskottets uppfattning av mycket stort värde. Om denna verksamhet ytterligare kan byggas ut är en fråga för de programansvariga att ta ställning till.

Riksdagen har under 1970-talet ägnat informationsfrågorna ett stort intresse och beslutat om tämligen vittgående information till medborgarna. Informationsinsatserna har av naturliga skäl främst riktat sig till de informationsförmedlande organen; press, radio och television. Det ankommer på dessa att bedöma på vilket sätt informationen lämpligast skall föras ut till allmänheten.

Utskottet finner inte skäl att nu tillstyrka tillsättandet av en ny informationsutredning. Motionsyrkandena avstyrks således.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1978/79:1097 och 1979/80:460.

20. Om utgivning på kassettband av publikationen Sveriges Riksdag

Motionen

I motionen 1978/79:1674 av Elis Andersson (c) och Märta Fredriksson (c) hemställs " att riksdagen beslutar att publikationerna Sveriges Riksdag och

Från Riksdag & Departement skall utges i sådan form att de blir tillgängliga även för synskadade".

I motionen, som tar sikte huvudsakligen på utgivningen av publikationen Från Riksdag & Departement, föreslås att informationen bör vara utformad på så sätt att den blir tillgänglig även för synskadade. Detsamma bör gälla riksdagens speciella informationstidning, Sveriges Riksdag.

Tidningen Sveriges Riksdag och tidigare behandling

Riksdagen utgav efter förslag av talmanskonferensen under hösten 1978 publikationen Sveriges Riksdag till samtliga hushåll. Utgivningen hade föreslagits av riksdagens informationsgrupp som en försöksverksamhet.

I skrivelse till talmanskonferensen i april 1979 har informationsgruppen lämnat en rapport med redogörelse för bakgrund och utvärderingsresultat. Någon ytterligare utgivning planeras ej.

Motionen behandlades såvitt avsåg publikationen Från Riksdag & Departement i utskottets betänkande 1978/79:27. Utskottet tillstyrkte att denna tidning gavs ut på kassett för synskadade. Detta gavs regeringen till känna.

Utskottet

Det i motionen framförda förslaget att den av riksdagen försöksvis utgivna informationstidningen Sveriges Riksdag skulle ges ut även på kassett för synskadade är enligt vad ovan redovisats inte längre aktuellt. Någon ytterligare utgivning från riksdagens sida är inte planerad. Motionsyrkandet avstyrks sålunda.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:1674 såvitt nu är i fråga.

21. Om projicering av talares namn och partibeteckning på bildskärm i riksdagens plenisal

Motionen

I motionen 1978/79:342 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s) hemställs "att riksdagen beslutar om att uppdra åt riksdagens förvaltningsstyrelse att vidta åtgärder för att projicering av talares namn och partibeteckning på bildskärmen i plenisalen skall ske".

Motionärerna framhåller i motiveringen att det stora antalet ledamöter och riksdagens suppleantsystem gör det många gånger svårt för den enskilde riksdagsledamoten och tjänstemännen att komma ihåg namnen på samtliga ledamöter och tjänstgörande suppleanter. Mot bakgrund härav anser motionärerna att det vore värdefullt från informationssynpunkt om talarens namn och partibeteckning kunde anges på bildskärmen i plenisalen.

Remissyttrande från riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse avstyrker bifall till motionen med hänsyn till att informationsvärdet av det föreslagna systemet inte motsvarar de kostnader som är förknippade med dess genomförande. Av till yttrandet fogad utredning av intendenturenheten vid riksdagens förvaltningskontor framgår att anskaffnings- och installationskostnaden för erforderlig teknisk anläggning beräknats uppgå till ca 250 000 kr.

Utskottet

Det i motionen framförda förslaget att riksdagens förvaltningsstyrelse skall vidta åtgärder för att projicera talares namn och partibeteckning på bildskärmen i plenisalen har i ovan redovisade yttrande från förvaltningsstyrelsen avstyrkts. Förvaltningsstyrelsen bedömer att informationsvärdet av det föreslagna systemet inte motsvarar de kostnader som är förknippade med dess genomförande. Utskottet delar förvaltningsstyrelsens bedömning och avstyrker motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:342.

22. **Den inre riksdagsförvaltningen: Nytt riksdagshus m. m.** Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår under punkten B 5 att riksdagen för budgetåret 1980/81 anvisar till Den inre riksdagsförvaltningen: Nytt riksdagshus ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

Budgetpropositionen

Riksdagens förvaltningsstyrelse anför i budgetpropositionen (bilaga 19 s. 15–17) följande:

Riksdagen beslöt den 8 mars 1978 om återflyttning till lokaler på Helgeandsholmen.

Beslutet innefattade bl. a. fastställande av tidplan samt kostnadsramar för projektet i vad gäller investeringar i byggnader, kostnader för inredning samt teleutrustning, allt i prisläget 1 april 1977.

Arbetena igångsättes i april månad 1978 med schakt i Riksplan. Dessa arbeten kom under sommaren 1978 alltmer att styras av de arkeologiska fyndigheter som påträffades i Riksplan. Under senare delen av juli månad konstaterades också från grävningsledningens sida att fynden från den historiska bebyggelsen var i oväntat intakt skick. Bland annat återfanns kyrkogården som tillhört det medeltida Helgeandshuset och stadsmuren från 1400-talet samt flera båtfynd.

Det framstod sedermera klart att de arkeologiska undersökningarna inte kunde slutföras inom då fastlagda tid- och kostnadsramar.

Undersökningarna pågår alltjämt (hösten 1979), och några definitiva uppgifter från RAÄ (riksantikvarieämbetet) om färdigställandetid föreligger f. n. inte.

Riksdagen beslöt den 4 april 1979 bl. a. om bevarande av den medeltida stadsmuren i Riksplan. Detta innebär att viss omprojektering av underbyggnaden och Riksplan har genomförts i syfte att pa bästa sätt inordna stadsmuren. F. n. pågår dock vissa överläggningar med kommunen och RAÄ som önskat anordna en museal verksamhet i anslutning till muren.

En översyn av huvudtidplanen har gjorts i syfte att trots förseningar behålla tidpunkten för återflyttning hösten 1983.

Översynen innebär bl. a. att produktionen inte kan bedrivas på ursprungligt planerat sätt med underbyggnaden i Riksplan som första delprojekt. Byggnadsstyrelsen planerar i stället att i maj månad 1980 samtidigt igångsätta arbetena i Riksplan, riksdagshuset och f. riksbanksbyggnaden. Mot bakgrund av ovanstående kan därför först efter årsskiftet 1979-1980 definitivt avgöras om tidpunkten för återflyttning hösten 1983 kan behållas.

Arbetena i Riksgatan påbörjades i mars 1979 med ledningsomläggningar, och under sommaren har grovschaktning liksom arkeologiska undersökningar utförts. Byggnadsentreprenaden som avser stombyggnaden i Riksgatan påbörjades den 1 augusti 1979.

Med anledning främst av de utökade arkeologiska insatserna på Riksplan och därmed sammanhängande konsekvenser har projektet fått vidkännas kostnadshöjningar utöver de fastställda kostnadsramarna.

Merkostnaderna har t. o. m. mars månad 1979 uppgått till drygt 10 milj. kr. Någon slutkostnad för de arkeologiska utgrävningarna kan tidigast anges i anslagsframställningarna för budgetåret 1981/82.

Byggnadsstyrelsen har på byggnadskommitténs uppdrag utrett frågan om att höja grundvattenytan under riksdagshuset för att på längre sikt säkerställa dess grundläggning. Förslag till åtgärder finns nu framtagna, och bl. a. skall en "skärm" utföras mellan Mälaren och Saltsjön i läge från Stallkanalen över Riksplan till Norrström. Dessa åtgärder bör vara genomförda vid sekelskiftet. Det är dock tekniskt och ekonomiskt fördelaktigt att redan i samband med arbetena i Riksgatan utföra vissa förberedelser för grundvattenhöjningen.

Kostnaderna för grundvattenhöjningen i Helgeandsholmen ingår inte i de kostnadsramar som beslutats av riksdagen och kan heller inte anges förrän i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1981/82.

I följande tabeller redovisas kostnadsramar och investeringsplan i prisläge april 1979. Beloppen innefattar ingen annan uppräkning än indexuppräkning. Vid beräkningen av den allmänna byggnadskostnadsstegringen för perioden april 1977–april 1978 har tillämpats ett uppräkningstal om 12 %. Motsvarande beräkning för perioden april 1978–april 1979 görs med 10 % för byggnadskostnader och med 8 % för inredning och utrustning.

Ny framräknad planeringsram i prisläge 1 april 1979 framgår av följande tabell.

	Kostnadsram 1 000-tal kronor		
Projekt	77-04-01	78-04-01	79-04-01
Investering i byggnader	260 000	291 200	320 000
Kostnader för inredning	29 000	32 480	35 080
Kostnader för teleutrustn.	23 000	25 760	28 300

Investeringsplan anpassad till planeringsramen april 1979 (milj. kr.)

1978/79	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	Totalt
13,1	45	70	95	95	51,8	13,4	383,3

Med anledning av den tidsförskjutning som skett i projektet råder f. n. en obalans mellan tilldelade och förbrukade medel.

I anslagsframställningen för 1980/81 har det begärda beloppet reglerats så att bättre balans skall erhållas mellan anslagna och förbrukade medel.

Motioner rörande riksdagens hus och sekreterarhjälp åt riksdagens ledamöter

I motionen 1979/80:463 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs "att riksdagen, med upphävande av tidigare fattat beslut, beslutar avbryta arbetet på en återflyttning till Helgeandsholmen och uppdrar åt riksdagens förvaltningskontor att uppta förhandlingar med Stockholms kommun med syfte att riksdagen skall kvarstanna i nuvarande lokaler vid Sergels Torg".

I motiveringen hänvisas till att vpk tidigare hävdat att riksdagen bör kvarstanna vid Sergels Torg och inte flytta tillbaka till Helgeandsholmen bl. a. på grund av de stora kostnaderna. Vidare hävdas i motionen att de planerade lokalerna inte kommer att uppfylla kraven på yta, vilket kommer att drabba utskotten.

I motionen 1979/80:1562 av Tore Nilsson, m. fl. (2 m, 1 c) hemställs "att riksdagen beslutar i enlighet med vad som i motionen anförts angående nytt riksdagshus".

I motiveringen hänvisas till tidigare i motion framförda förslag att riksdagen bör välja alternativet Samspel i stället för det projekt (H2) som riksdagen fattat beslut om. Motionärerna finner att förslaget Samspel i flera avseenden är överlägset det av riksdagen valda alternativet. Beträffande motiveringen hänvisas till motionen.

I motionen 1979/80:590 av Joakim Ollén m. fl. (m) hemställs "att riksdagen beslutar att i lämplig ordning utreda möjligheterna att förstärka ledamöternas personliga sekreterarhjälp i enlighet med vad som i motionen anförs".

Motionärerna förordar en väsentlig utbyggnad av riksdagsledamöternas sekreterarhjälp och kontorsservice. Under hänvisning till det statsfinansiella läget yrkas ingen förstärkning nu. Motionärerna finner att en utbyggd service av i motionen föreslaget slag lämpligen borde kunna förverkligas i samband med återflyttningen till det gamla riksdagshuset. Förslagsvis kunde vart tredje eller vart fjärde rum planeras för sekreterare, vilket skulle motsvara en sekreterare på varannan resp. var tredje ledamot. Motionärerna föreslår att frågan utreds genom förvaltningskontoret.

Kortfattade uppgifter om riksdagshusfrågans tidigare behandling

Riksdagen beslöt i maj 1975 (framst. 1974:20, KU 1975:13, reservationen, rskr 1975:207) att flytta tillbaka till ombyggda lokaler på Helgeandsholmen. I samband därmed uppdrog riksdagen åt förvaltningsstyrelsen att föranstalta om fortsatt arbete med riksdagens lokalfrågor i första hand enligt alternativet 2 i Riksdagshusutredningen 1974. Detta förslag innebar att riksdagshuset på Helgeandsholmen behålls i det närmaste oförändrat. Plenisalen inryms i gamla riksbankshuset som påbyggs. Ledamotsrum och andra lokaliteter inryms i kanslihuset.

Enligt riksdagsbeslutet skulle förvaltningsstyrelsen återkomma till riksdagen med nytt förslag, om övervägandena talade för andra lösningar eller andra förhållanden framkom som motiverade detta.

Förvaltningsstyrelsen tillsatte hösten 1975 en byggnadskommitté för det fortsatta arbetet med riksdagens lokalfrågor.

I sitt förslag 1977/78:5 redovisade förvaltningsstyrelsen resultatet av det fortsatta utredningsarbetet med lokalfrågorna. Förslaget innebar ett fullföljande av det principbeslut som fattats av 1975 års riksdag. Konstitutionsutskottet anförde i sitt betänkande (KU 1977/78:23) över förslaget, som i allt väsentligt tillstyrktes, bl. a. följande:

Enligt utskottets mening tillgodoser det nu av förvaltningsstyrelsen framlagda förslaget i tillräcklig grad det krav på flexibilitet som enligt det anförda måste kunna ställas. Av väsentlig betydelse i denna del är bl. a. att expansionsmöjligheterna är goda och att det finns möjlighet att utan alltför stora ingrepp i byggnaderna kunna omdisponera olika lokaler och lokalgrupper. Båda dessa villkor får enligt utskottets mening anses vara uppfyllda. Mot ett beräknat behov av lokaltillväxt fram till år 2000 om ca 15 000 kvm lägenhetsarea står en sammanlagd lägenhetsarea om ca 22 000 kvm till förfogande för successiv expansion i närbelägna, väl samlade lokaler, till vilka åtkomsten är säkrad. Den planering av lokalerna i de olika byggnaderna som det aktuella förslaget förutsätter synes vara sådan att omdisponeringar även av större lokalgrupper lätt bör kunna företas utan omfattande ingrepp. Utskottet förutsätter då att den närmare planläggningen och utformningen av förslaget, som måste göras om detta till sina huvuddrag godkänns av riksdagen, sker under beaktande av kravet på flexibilitet. Detta innebär att den presentation av förslaget i dess detaljer, som finns i de systemhandlingar som upprättats och som i huvudsak återgetts i bilaga 2, inte får betraktas som slutgiltig. Ändringar måste sålunda kunna företas, om förhållanden uppkommer som motiverar detta. Detta gäller självklart även under det fortsatta projekteringsarbetet.

– – –

Vad gäller kostnaderna för ett eventuellt kvarblivande vid Sergels torg är dessa enligt utskottets mening mycket svåra att med säkerhet beräkna. Som framgått av det material som redovisas i bilagorna kan sådana kostnadsberäkningar göras på flera olika sätt och med i hög grad varierande resultat. Vad som förekommit i denna del ger enligt utskottet inte vid handen att kostnaderna för ett eventuellt kvarblivande vid Sergels torg i det långa perspektivet skulle bli lägre för riksdagen än vid en återflyttning till

Helgeandsholmen i enlighet med förslaget. Om man därtill förutsätter stora förändringar av de nuvarande byggnaderna pekar allt på att kostnaderna vid ett kvarblivande kan bli avsevärt högre. Därtill kvarstår kostnaderna för riksbyggnaderna på Helgeandsholmen. För bedömningen av riksdagens lokalfrågor på längre sikt har utskottet dock inte funnit att skillnaderna i fråga om kostnaderna bör tillmätas någon avgörande betydelse. Utskottet anser att kostnaderna för det föreslagna ombyggnadsprojektet är godtagbara.

Beslut har fattats om att regeringskansliet successivt skall flyttas till nya eller ombyggda lokaler i Södra Klara. Flyttningen har inget direkt samband med frågan om riksdagens återflyttning till Helgeandsholmen. Tidsmässigt finns det dock ett visst samband genom att ombyggnadsplanerna för riksdagens vidkommande – enligt den tidplan som nu föreligger i ärendet – förutsätter att kanslihuset kan utrymmas under slutet av år 1980.

Enligt utskottets mening är det självfallet önskvärt att de statliga byggnationer som blir följden av ett genomförande av planerna på såväl regeringskansliets flyttning till Södra Klara som riksdagens återflyttning till Helgeandsholmen samordnas i den utsträckning som är möjlig och att åtgärder vidtas för att förhindra ökade kostnader genom onödig forcering av vissa byggnadsarbeten. Den tidplan som föreligger i ärendet och som innebär att riksdagen sommaren/hösten 1983 flyttar tillbaka till Helgeandsholmen bör enligt utskottets bedömning vara förenlig med dessa önskemål.

I en reservation (5 s, 1 fp) hemställdes att riksdagen skulle avslå förvaltningsstyrelsens begäran om ytterligare anslag samt att lokalfrågorna skulle bli föremål för ytterligare utredning i enlighet med vad som anförts av reservanterna.

Reservanterna anförde bl. a. följande:

– – –

Enligt utskottets mening är det otillfredsställande att riksdagen på det utredningsmaterial som nu föreligger skall fatta ett beslut med så vittgående konsekvenser som förvaltningsstyrelsen föreslår. Som bl. a. framgår av flertalet av de i ärendet föreliggande motionerna har önskemålen om att riksdagen skall kvarstanna vid Sergels torg uppenbarligen en stark förankring hos en betydande del av riksdagens ledamöter. Den starka opinion som i detta hänseende har kommit till uttryck har enligt utskottets mening berättigade anspråk på att få frågan om möjligheterna att stanna kvar vid Sergels torg ordentligt utredd, så att en prövning av ett mera permanent kvarstannande kan göras parallellt med återflyttningsalternativet H 2, vilket avses komma att användas åtminstone intill mitten av nästa århundrade (med en beräknad avskrivningstid på 60 år). Det bör också framhållas att åtgärder av den omfattning, inte minst kostnadsmässigt som det föreliggande återflyttningsalternativet innebär, i praktiken kommer att under mycket lång tid minska riksdagens framtida handlingsfrihet när det gäller de egna arbetsförhållandena.

– – –

Utredningsarbetet bör självfallet utgå från de grundläggande allmänna målsättningar för riksdagens lokaler som riksdagen ställt sig bakom genom sin anslutning till vad ett enhälligt konstitutionsutskott i denna del uttalat år 1975. Utskottet hänvisar till den redogörelse härför som lämnats ovan på s. 52–53. Särskilt betydelsefulla torde vara frågorna om expansionsmöjligheter

och möjligheterna att utan större svårigheter kunna nå anpassning till sådana ändrade förhållanden som kan bli aktuella under lokalernas beräknade utnyttjandetid. Här tecknar sig redan en rad tänkbara utvecklingslinjer. Utskottet kan t. ex. erinra om de alltmera aktualiserade frågorna om politikerrollens framtida innehåll. Önskemål som särskilt framhållits är bl. a. olika åtgärder för att möjliggöra för riksdagsledamöterna att ägna sig åt den viktiga del av sin uppgift som går ut på att hålla nödvändig kontakt med väljare och samhällslivet i övrigt. Ett bättre tillgodoseende av dessa krav kan bl. a. komma att medföra att riksdagsledamöterna, såsom begärts i flera motioner under senare år, i större utsträckning får tillgång till kvalificerad sekreterar- och annan biträdesservice. Ett annat önskemål, som redan har aktualiserats genom regeringsskiftet efter 1976 års val, är behovet av bättre resurser för partikanslierna för de riksdagsgrupper som företräder oppositionen (se särskilt bilaga 13). Det ofta framförda kravet på ökad tillgång på sammanträdeslokaler bör också prövas. Såsom framgår av förvaltningsstyrelsens utredning om villkoren för riksdagens kvarstannande vid Sergels torg är det vidare lämpligt att komplettera säkerhetsanläggningen i samband med utarbetande av en detaljerad plandisposition.

Med hänsyn till den betydande sakkunskap som förvaltningsstyrelsen besitter när det gäller utredningen av riksdagens lokalfrågor anser utskottet att ansvaret även för det kompletterande utredningsarbetet beträffande alternativet Sergels torg bör anförtros åt denna. Det förutsätts därvid ankomma på styrelsen att närmare besluta om formerna för utredningsarbetets bedrivande.

För den närmare motiveringen hänvisas till reservationen (s. 55 ff.).

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan. Under den ovan redovisade handläggningen av riksdagshusfrågan har ett stort antal motioner behandlats. Beträffande den omfattande redovisningen av frågans behandling hänvisas till KU 1977/78:23.

Sekreterarhjälp åt riksdagens ledamöter

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt beslut av 1975/76 års riksmöte har partigrupperna rätt att erhålla anslag för anställande av kontorshjälp motsvarande kostnaderna för ett biträde på var åttonde ledamot. Medel för ändamålet anvisas ovan under punkten A 11.

Yttrande från riksdagens förvaltningsstyrelse

Förvaltningsstyrelsen, som avstyrker motionen 1979/80:590, anför bl. a. följande:

Mot bakgrunden av att riksdagen under de allra senaste åren på olika sätt sålunda förbättrat sin service gentemot ledamöterna och även med hänsyn till strävandena att hålla kostnader av olika slag nere kan förvaltningsstyrelsen inte finna skäl för att f. n. utreda möjligheterna att förstärka ledamöternas personliga sekreterarhjälp och föreslår därför att motionen avstyrks.

Utskottet

Som framgår av den ovan lämnade redovisningen har frågor rörande riksdagens hus varit föremål för utredningar och ställningstaganden vid flera tillfällen under de senaste tio åren. Riksdagen fattade vid 1977/78 års riksmöte definitivt beslut om återflyttning på förslag av riksdagens förvaltningsstyrelse. Utskottet finner inte nu anledning till annat ställningstagande. Motionen 463 avstyrks följaktligen. Även den fråga som tas upp i motionen 1562 om alternativet Samspel har behandlats i de tidigare omgångarna. Inte heller i detta avseende finner utskottet skäl till omprövning av tidigare ställningstaganden. Utskottet avstyrker även denna motion.

Utskottet vill tillägga att utskottet under beredningen av förevarande anslagsfråga genom företrädare för förvaltningsstyrelsens byggnadskommitté erhållit upplysningar rörande projekteringsarbetets fortskridande samt informationer sammanhängande med den lokalplanering som pågått och som i stort avslutats helt nyligen. Vissa kostnadsökningar har uppstått med anledning av de arkeologiska utgrävningar som företas. Merkostnaderna beräknas för detta ändamål uppgå till 19 milj. kr. Av lämnade upplysningar framgår vidare att sådana lokaldispositioner görs att en ökning av riksdagsledamöternas sekreterarhjälp från f. n. en på åtta ledamöter till en på fem skall kunna rymmas inom de nu aktuella planerna. Dessa innebär att det s. k. kanslihusannexet kommer att behöva tas i bruk. Härutöver har förvaltningsstyrelsen säkerställt att sådana lokaler som nu är förhyrda även i fortsättningen skall kunna utnyttjas om behov därav föreligger.

I motionen 590 föreslås att förutsättningarna för en förstärkning av ledamöternas personliga sekreterarhjälp bör närmare utredas. Motionärerna erinrar om den mycket speciella arbetssituation som gäller för riksdagsledamöter. Behovet av service av skilda slag har ökat, och enligt motionärerna torde partikansliernas resurser, skrivbyrå och andra serviceorgan, inte förslå för att motsvara dagens krav. En utbyggnad av sekreterarservicen, som f. n. baseras på en per åtta ledamöter, borde rimligen ske till en på två eller en per tre ledamöter.

Riksdagens förvaltningsstyrelse har i yttrande över motionen anfört att riksdagen under senare år på olika sätt förbättrat servicen gentemot ledamöterna. Mot bakgrund härav och av kostnadsskäl avstyrker förvaltningsstyrelsen motionen.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att riksdagsledamöterna för att effektivt kunna fullgöra sina uppdrag och sitt politiska arbete bör ha god tillgång till skrivhjälp och biträde av mer utredande karaktär. Den hittillsvarande servicen, som är uppbyggd på dels en stor central skrivbyrå för hela riksdagen, dels partikanslier med såväl skrivservice – i princip en per åtta ledamöter – som utredande personal, dels utredningshjälp genom upplysningstjänsten, förefaller i stort väl avvägd. Hittillsvarande erfarenheter talar för att en utbyggnad av servicen sannolikt kan bli motiverad i en nära framtid.

Om denna skall kanaliseras genom partiernas kanslier eller på annat sätt bör naturligen närmare kunna övervägas. Utskottet finner emellertid inte skäl att nu ta några initiativ med anledning av motionen. Av vad som ovan framkommit från byggnadskommitténs sida är de aktuella lokaldispositionerna sådana, att en väsentlig ökning av antalet "sekreterare" kan ske utan att saken nu närmare behöver utredas eller särskilda beslut fattas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. beträffande *nytt riksdagshus* med avslag på motionerna 1979/80:463 och 1979/80:1562 för budgetåret 1980/81 till *Den inre riksdagsförvaltningen: Nytt riksdagshus* anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,
2. beträffande *sekreterarhjälp åt riksdagsledamöter* avslår motionen 1979/80:590.

23. **Allmänt kyrkomöte.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten C hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Allmänt kyrkomöte* anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.

24. **Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten D 5 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen* anvisar ett förslagsanslag av 11 421 000 kr.

25. **Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten D 7 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader* anvisar ett förslagsanslag av 3 632 000 kr.

26. **Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten D 8 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet* anvisar ett förslagsanslag av 3 183 000 kr.

27. **Kommittéer m. m.** Med tillstyrkande av riksdagens förvaltningsstyrelses förslag under punkten E 1 hemställer utskottet

att riksdagen för budgetåret 1980/81 till *Kommittéer m. m.* anvisar ett förslagsanslag av 100 000 kr.

B. VISSA ANDRA MOTIONER OM RIKSDAGENS ARBETSFORMER

28. **Riksdagens arbetsformer m. m.** I detta avsnitt behandlas en rad under den allmänna motionstiden väckta motioner som på olika sätt berör riksdagens arbetsformer. Motionerna innehåller följande yrkanden:

I motionen 1979/80:258 av Tage Adolfsson (m) yrkas att riksdagen uttalar att motionsförslag som inlämnas av riksdagsledamöter i Sveriges riksdag i de fall de medför utgiftsökningar bör åtföljas av anvisning om hur utgiften skall täckas.

I motionen 1979/80:340 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen beslutar att på propositioner skall anges vilket utskott som skall behandla ärendena när vetskap därom finns vid utdelningen.

I motionen 1979/80:457 av Anders Gernandt (c) yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla att den beslutade utredningen beträffande riksdagens arbetsformer även skall granska formerna för interpellationer och frågor.

I motionen 1979/80:764 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) yrkas att riksdagen uppdrar åt talmanskonferensen att utreda frågan om inrättandet av ett riksdagens konsekvensinstitut (för att bl. a. bedöma de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av förslag som föreläggs riksdagen).

I motionen 1979/80:1046 av Wiggo Komstedt m. fl. (m) yrkas att riksdagen utalar sig för att i stort sett återgå till det tidigare tillämpade ceremonielet vid riksmötets öppnande, bl. a. innebärande att huvuddelen av programmet förläggs till rikssalen.

I motionen 1979/80:1048 av Martin Olsson (c) yrkas att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att låta utreda fråga om ändring av riksdagsordningens tilläggsbestämmelser, så att riksdagen får rätt att besluta att tillsättande av utskott kan ske senare än åttonde dagen efter riksdagens öppnande.

I motionen 1979/80:1049 av Gunnar Oskarson (m) och Jan-Eric Virgin (m) yrkas att riksdagen uttalar

1. att riksmötets öppnande vid början av varje ny mandatperiod bör äga rum i rikssalen under former som i stort ansluter till dem som tidigare tillämpades vid riksdagens högtidliga öppnande,

2. att riksmötets öppnande under mellanliggande år bör ske i riksdagshuset under former som fastställs av talmannen i samråd med vice talmännen.

I motionen 1979/80:1557 av Bonnie Bernström yrkas

1. att riksdagen som sin mening uttalar att offentliga utskottsutfrågningar bör införas,

2. att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att utreda de praktiska förutsättningarna för ett snabbt införande av offentliga utskottsutfrågningar.

I motionen 1979/80:1561 av Torkel Lindahl m. fl. (fp) yrkas att riksdagen antar följande ändrade lydelse av 4 kap. 12 § RO:

12 § Utskott skall – – – är närvarande. Sammanträde för inhämtande av upplysningar eller yttranden som sägs i 10 § skall dock vara offentligt, därest detta begärs av minst en tredjedel av ledamöterna i utskottet.

Angående motiveringarna hänvisas till de tryckta texterna.

Tidigare behandling m. m.

Några av de i motionerna upptagna frågorna har behandlats tidigare – bl. a. förra året i utskottets betänkande 1978/79:29.

Beträffande *frågeinstitutet* uttalade utskottet följande i sitt av riksdagen godkända yttrande:

Det s. k. *frågeinstitutet,* dvs. interpellationer och frågor till statsråd från riksdagens ledamöter, tas upp i motionen 1102 (fp), vari begärs utredning av möjligheterna att låta statsråd i vissa fall ge enbart skriftliga svar på till dem framställda frågor. I motionen pekas på det förhållandet att speciellt antalet frågor ökat avsevärt under senare år och att statsrådens arbetstid följaktligen i större utsträckning än tidigare binds till riksdagens frågestunder.

Utskottet vill erinra om att frågeinstitutet ur olika aspekter utförligt behandlades i utskottets granskningsbetänkande förra året (se KU 1977/78:35 s. 16 ff.).

Frågeinstitutet är i sin nuvarande form ett viktigt led i riksdagens kontrollmakt. En begränsning av riksdagsledamöternas möjligheter att få till stånd muntlig debatt med statsråd i aktuella politiska frågor skulle enligt utskottets mening leda till en inskränkning i kontrollmakten. Utskottet avstyrker därför motionen. Utskottet vill dock inte utesluta att frågeinstitutets praktiska tillämpning kan behöva ses över i framtiden.

Formerna för riksmötets öppnande behandlades i det förut nämnda betänkandet 1978/79:29, där utskottet anförde följande:

Utskottet har vidare att behandla ett antal motioner som gäller formerna för *riksmötets öppnande.* I motionen 1096 (c) begärs att riksdagen beslutar återinföra traditionen med Karl XI:s drabanter vid riksdagens högtidliga öppnande. Frågan har enligt motionen kommit i ett nytt läge när riksdagen beslutat återflytta till Helgeandsholmen. I motionen 1684 (c) yrkas att riksdagen beslutar om en gemensam samvaro efter riksdagsöppnandet. Motionen 1685 (m) går ut på en återgång till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och att detta i sin huvuddel förläggs till rikssalen. Samma krav ställs i motionen 1689 (m) vad gäller riksmötets öppnande vid början av varje ny mandatperiod för riksdagen. Under mellanliggande år bör

lämpliga former för riksdagsöppnandet fastställas av talmannen i samråd med vice talmännen.

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner om formerna för riksmötets öppnande tidigare år bl. a. erinrat om att det enligt bestämmelserna i riksdagsordningen (RO 1:6) ankommer på talmannen att efter samråd med vice talmännen fastställa ordningen för riksdagens öppningssammanträden. Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden i frågan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden angående riksdagsöppnandet.

Utskottets yttrande i denna del godkändes av riksdagen. I ett särskilt yttrande (2 m) anfördes följande:

Det under senare år tillämpade ceremonielet vid riksmötets öppnande har inte det tidigare riksdagsöppnandets högtidlighet och värdighet. Sålunda saknas allt det som av hävd hör till en så viktig händelse i statsverksamheten som riksdagens öppnande. Riksdagen strävar efter att komma i kontakt med medborgarna och skapa intresse för sitt arbete. Det är då inte utan betydelse att själva inledningen av riksmötet får en sådan utformning att den väcker allmänhetens intresse. Enligt vår mening vore det önskvärt om talmannen ville överväga att i huvudsak återgå till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och förlägga huvuddelen av ceremonierna till rikssalen.

Även frågan om möjlighet att anordna s. k. offentliga utskottsutfrågningar behandlades förra året. Utskottet uttalade följande i sitt av riksdagen godkända yttrande:

Frågan om möjlighet bör införas att anordna *offentliga utskottsutfrågningar* tas upp i motionerna 1089 (m) och 1098 (fp). Arbetsformsutredningen har behandlat även denna fråga men inte funnit anledning att lägga fram något förslag i denna riktning. Utskottet ansluter sig till utredningens bedömning och avstyrker motionsyrkandena.

I en reservation (2 m, 1 fp) anfördes följande:

Frågan om möjlighet bör införas att anordna *offentliga utskottsutfrågningar* tas upp i motionerna 1089 (m) och 1098 (fp). Arbetsformsutredningen har behandlat även denna fråga men inte funnit anledning att lägga fram något förslag i denna riktning.

I motionen 1089, yrkandet 2, och motionen 1098 föreslås att utskotten skall ges möjlighet att anordna offentliga utskottsutfrågningar. Erfarenheterna av de utskottsutfrågningar som i ökad omfattning förekommit sedan enkammarreformen visar att utskotten på detta sätt får tillgång till mycket värdefull information. Enligt utskottets uppfattning skulle det vara av värde för den allmänna debatten i olika angelägna samhällsfrågor om dessa utfrågningar på samma sätt som i många andra länder kunde ges offentlighet. Inte minst viktigt är att detta skulle öka intresset för riksdagsarbetet bland allmänheten och sannolikt bidra till att även kammardebatterna i vissa frågor ges större uppmärksamhet. Det lagförslag som finns utarbetat i motionerna bör sålunda antas av riksdagen. Utskottet tillstyrker alltså bifall till motionerna.

Det skall slutligen nämnas att en arbetsgrupp inom utskottet tillkallats med uppgift att se över vissa frågor rörande riksdagens arbetsformer.

Utskottet

I de motioner som behandlas i förevarande avsnitt av betänkandet tas upp en rad frågor som på olika sätt berör riksdagens arbetsformer.

Motionen 764 innehåller ett yrkande om att riksdagen skall uppdra åt talmanskonferensen att utreda frågan om inrättandet av ett riksdagens konsekvensinstitut. Enligt motionen visar erfarenheterna från de senaste åren med all önskvärd tydlighet att riksdagen många ganger fattat beslut med stora konsekvenser för framtiden i ekonomiska och andra avseenden utan att man vid tidpunkten för beslutens fattande gjort klart för sig vilka dessa kunde bli. En förstärkning av riksdagens utredningsresurser bör komma till stånd och syfta till att ge bättre beslutsunderlag vad gäller långtidsaspekter och andra effekter av de förslag som riksdagen har att ta ställning till.

Utskottet delar den uppfattning som motionen ger uttryck för, nämligen vikten av att bredaste möjliga beslutsunderlag självfallet bör stå till buds i fråga om långsiktiga effekter av riksdagsbeslut i olika samhällsfrågor. Utskottet vill vad gäller riksdagens utredningsresurser framhålla att riksdagen till sitt förfogande har en väl utbyggd utskottsorganisation, inom vilken stora möjligheter till belysning av ärendena finns, t. ex. genom inhämtande av upplysningar från expertis utanför riksdagen. Ett annat organ som har betydelse i sammanhanget är riksdagens upplysningstjänst som under senare år fått ökade utredningsresurser. Det bör i sammanhanget erinras om att riksdagen på grundval av förslag från den s. k. arbetsformsutredningen under förra riksmötet beslöt en ganska kraftig uppräkning av det s. k. partigruppstödet i syfte att bereda partierna större möjligheter än hittills att få olika frågor allsidigt belysta. Som ett resultat av arbetsformsutredningens verksamhet kan vidare nämnas, att riksdagens revisorer fått en närmare anknytning till riksdagsutskotten på det sättet att regelbundet samråd numera äger rum mellan utskotten och revisorerna. Avsikten härmed är bl. a. att utskotten skall ha möjlighet att initiera granskning och uppföljning från revisorernas sida av effekterna av riksdagsbeslut på olika områden.

Allmänt sett är det som nyss framhållits angeläget att riksdagen i ökad utsträckning ägnar sig åt frågor av långsiktig karaktär. Det bör därvid pekas på det förhållandet att det i vårt land förekommer en långsiktig planering på skilda områden av den offentliga verksamheten – en planering som också redovisas för riksdagen och vars resultat riksdagen tar ställning till. Genom det i Sverige mycket utvecklade kommittéväsendet, ges möjlighet för de politiska partierna att på ett tidigt stadium innan reformer beslutas få till stånd analyser av framtidseffekterna i fråga om de åtgärder som planeras. Nämnas bör också de ekonomiska långstidsutredningarna som förekommit alltsedan andra världskrigets slut och som syftar till att ge statsmakterna underlag för den framtida planeringen inom skilda samhällsområden. Utskottet vill slutligen understryka, att regeringen självfallet har ett stort ansvar när det gäller att för riksdagen redovisa effekterna på lang sikt av de

förslag regeringen lägger fram.

Med hänvisning till anförda synpunkter anser sig utskottet inte böra förorda att talmanskonferensen ges i uppdrag att utreda frågan om inrättandet av ett ytterligare utredningsorgan - konsekvensinstitut – inom riksdagen. Motionen avstyrks följaktligen.

I motionen 258 yrkas att riksdagen uttalar att riksdagsmotioner som medför utgiftsökningar bör åtföljas av anvisningar om hur utgifterna skall täckas. Enligt motionen skulle en sådan medelsanvisningsplikt dämpa de ständigt stegrade kraven på reformer och öka kostnadsansvaret bland riksdagens ledamöter och medborgare i allmänhet. Av praktiska och principiella skäl kan utskottet inte ställa sig bakom motionens krav på konkret angivande av på vilket sätt medelsanvisningen skall ske. Utskottet vill därvid erinra om att en bärande princip i statsbudgetens uppbyggnad är att specialdestination av statsinkomster till bestämda ändamål inte bör förekomma. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

En fråga av praktisk rutinkaraktär tas upp i motionen 340. Enligt motionen bör det på propositionerna anges till vilket utskott en proposition har hänvisats. En sådan ordning skulle underlätta riksdagsarbetet i samband med utarbetandet av s. k. följdmotioner. Utskottet har inhämtat att kammarkansliet numera på den förteckning över propositioner som finns uppsatt på kammarens anslagstavla anger till vilket utskott propositionerna har hänvisats. Enligt utskottet får denna åtgärd anses vara ägnad att tillgodose motionens syfte. Motionsyrkandet avstyrks.

Tidpunkten för tillsättande av riksdagens utskott tas upp i motionen 1048. Enligt motionen bör det i vissa situationer, t. ex. när regeringsförhandlingar pågår, vara möjligt att uppskjuta utskottsvalen ytterligare en vecka utöver den tid – åtta dagar – som f. n. står till buds.

Utskottet vill erinra om att den parlamentariska utredning som nyligen tillsatts för översyn av vissa författningsfrågor enligt sina direktiv bl. a. har att behandla regeringsbildningsproceduren och riksdagens mandatperiod. Enligt utskottet är det angeläget att utskottsarbetet kommer i gång så tidigt som möjligt under riksmötet även om regeringsförhandlingar pågår och dessa drar ut på tiden. Med hänvisning härtill och till det pågående utredningsarbetet anser sig utskottet inte böra ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motionen avstyrks följaktligen.

I motionerna 1557 och 1561 föreslås att möjlighet införs för riksdagsutskotten att anordna offentliga utskottsutfrågningar. Denna fråga har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år – senast förra riksmötet. Utskottet, som hittills ställt sig avvisande till en sådan ordning, har inte funnit anledning att nu inta annan ståndpunkt till frågan. Motionsyrkandena avstyrks.

Frågeinstitutet tas upp i motionen 1457, vari begärs granskning av formerna för interpellationer och frågor. I motionen pekas på det förhållandet att antalet interpellationer och frågor ökat avsevärt under senare år och

att statsrådens och departementens arbetstid i större utsträckning än tidigare får ägnas åt detta.

Frågeinstitutet är i sin nuvarande form ett viktigt led i riksdagens kontrollmakt. En begränsning av riksdagsledamöternas möjligheter att få till stånd muntlig debatt med statsråd i aktuella politiska frågor bör inte komma i fråga utan mycket starka skäl. Utskottet vill inte utesluta att frågeinstitutets praktiska tillämpning kan behöva prövas t. ex. vad gäller debattreglerna. Det kan i sammanhanget erinras om att en arbetsgrupp inom utskottet tillsatts med uppgift att se över frågor om riksdagens arbetsformer. Med hänvisning härtill anser utskottet inte påkallat att ta något särskilt initiativ med anledning av motionen. Yrkandet i motionen avstyrks följaktligen.

Formerna för riksmötets öppnande behandlas i motionerna 1046 och 1049. I den förstnämnda motionen föreslås en återgång i stort sett till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och att detta i sin huvuddel förläggs till rikssalen. Samma krav ställs i den andra motionen vad gäller riksmötets öppnande vid början av varje ny mandatperiod för riksdagen. Under mellanliggande år bör lämpliga former för riksdagsöppnandet fastställas av talmannen i samråd med vice talmännen.

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner om formerna för riksmötets öppnande tidigare år bl. a. erinrat om att det enligt bestämmelserna i riksdagsordningen (RO 1:6) ankommer på talmannen att efter samråd med vice talmännen fastställa ordningen för riksdagens öppningssammanträden samt uttalat att ceremonin normalt bör förläggas till riksdagens plenisal. Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden i frågan avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. beträffande *anvisning i motioner om utgiftstäckning* avslår motionen 1979/80:258,
2. beträffande *anteckning på propositioner om remittering till utskott* avslår motionen 1979/80:340,
3. beträffande *frågeinstitutet* avslår motionen 1979/80:457,
4. beträffande inrättandet av ett *riksdagens konsekvensinstitut* avslår motionen 1979/80:764,
5. beträffande *formerna för riksmötets öppnande* avslår motionerna
   a) 1979/80:1046,
   b) 1979/80:1049,
6. beträffande *tidpunkten för utskottsvalen* avslår motionen 1979/80:1048.

7. beträffande *offentliga utskottsutfrågningar* avslår motionerna
   a) 1979/80:1557,
   b) 1979/80:1561.

Stockholm den 25 mars 1980

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Björck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Sture Thun (s), Jan Prytz (m) och Kerstin Sandborg (fp).

Reservationer

1. av Daniel Tarschys och Kerstin Sandborg (båda fp) som *beträffande riksdagens hus*

dels ansett att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 20 som börjar "Som framgår" och slutar "denna motion" bort ha följande lydelse:

Som framgår av den ovan lämnade redovisningen har frågor rörande riksdagens hus varit föremål för utredningar och ställningstaganden vid flera tillfällen under de senaste tio åren. Ett principbeslut om återflyttning fattades år 1975 och detta beslut bekräftades genom riksdagens ställningstagande till det av förvaltningsstyrelsen vid 1977/78 års riksmöte framställda förslaget. Vid båda tillfällena framlades i motioner förslag om fortsatt utredning om förutsättningarna för kvarblivande i nuvarande provisoriska riksdagshus. Vid konstitutionsutskottets senaste behandling av frågan (KU 1977/78:23) anfördes i en reservation (5 s. 1 fp) att det föreliggande utredningsmaterialet inte gav tillräckligt underlag för ett beslut med så vittgående konsekvenser.

Sedan beslutet vid 1977/78 års riksmöte har flera nya omständigheter tillkommit. Kalkylen för projektet har i löpande priser reviderats från 260 miljoner kronor till 345 miljoner kronor per den första april 1979 samtidigt som det statsfinansiella läget försämrats. Det fortsatta arbetet kring rumsdispositionen i det nya komplexet har visat att betydande förändringar sannolikt blir nödvändiga. Vidare noteras f. n. en överhettning på byggarbetsmarknaden i Stockholm. Omkring 2 000 byggnadsarbetare saknas för att täcka efterfrågan och byggnadsprojekt för omkring en miljard kronor har tills vidare skjutits på framtiden. För en snar igångsättning av ombyggnaderna på Helgeandsholmen maste ett tiotal angelägna objekt i regionen senareläggas. Utbildningsanstalter, museer och flera centrala ämbetsverk berörs av dessa uppskov.

Riksdagens lokaler vid Sergels Torg måste för de närmaste åren betecknas som funktionsdugliga och ändamålsenliga. Ombyggnaderna av gamla riksdagshuset, gamla riksbankshuset, kanslihuset och kanslihusannexet kan därför inte ges någon hög prioritet. En senareläggning av projektet skulle också ge rådrum för en förnyad prövning av lokalprogrammet. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen nu beslutar om ett uppskov med byggnadsprojektet. Förvaltningsstyrelsen bör ges i uppdrag att utarbeta det ytterligare underlag för beslut om riksdagens lokalförsörjning som föranleds av detta förslag.

Ett ställningstagande om att avbryta återflyttningen till Helgeandsholmen är utskottet inte berett att förorda. Motionen 463 avstyrks således. Det alternativ som aktualiseras i motionen 1562 har tidigare prövats av riksdagen. Utskottet finner inte skäl att frångå sin bedömning och avstyrker därför även denna motion.

dels att utskottets hemställan under punkten 22 bort ha följande lydelse:

att riksdagen

1. = utskottet,
2. = utskottet,
3. ger riksdagens förvaltningsstyrelse i uppdrag att vidta de åtgärder som föranleds av utskottets uttalanden rörande senareläggning av återflyttningen.

2. av Per Unckel, Gunnar Biörck i Värmdö och Jan Prytz (alla m) som beträffande formerna för *riksmötets öppnande* ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 27 som börjar med orden "Utskottet har och slutar med orden utskottet motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Det under senare år tillämpade ceremonielet vid riksmötets öppnande har inte det tidigare riksdagsöppnandets högtidlighet och värdighet. Sålunda saknas allt det som av hävd hör till en så viktig händelse i statsverksamheten som riksdagens öppnande. Riksdagen strävar efter att komma i kontakt med medborgarna och skapa intresse för sitt arbete. Det är då inte utan betydelse att själva inledningen av riksmötet får en sådan utformning att den väcker allmänhetens intresse. Enligt utskottets mening vore det önskvärt om talmannen ville överväga att i huvudsak återgå till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och förlägga huvuddelen av ceremonierna till rikssalen. Motionerna bör anses besvarade med vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under punkten 28 mom. 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *formerna för riksmötets öppnande* förklarar motionerna 1979/80:1046 och 1979/80:1049 besvarade med vad utskottet anfört.

3. av Per Unckel (m), Gunnar Björck i Värmdö (m), Daniel Tarschys (fp), Jan Prytz (m) och Kerstin Sandborg (fp) som beträffande *offentliga utskottsutfrågningar* ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 26 som börjar med orden "Utskottet, som hittills" och slutar med orden "Motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Erfarenheterna av de utskottsutfrågningar som i ökad omfattning förekommit sedan enkammarreformen visar att utskottet på detta sätt får tillgång till mycket värdefull information. Enligt utskottets uppfattning skulle det vara av värde för den allmänna debatten i olika angelägna samhällsfrågor om dessa utfrågningar på samma sätt som i många andra länder kunde ges offentlighet. Inte minst viktigt är att detta skulle öka intresset för riksdagsarbetet bland allmänheten och sannolikt bidra till att även kammardebatterna i vissa frågor ges större uppmärksamhet. Det lagförslag som finns utarbetat i motionerna bör sålunda antas av riksdagen. Utskottet tillstyrker alltså bifall till motionerna.

dels att utskottets hemställan under punkten 28 mom. 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *offentliga utskottsutfrågningar* med bifall till motionerna 1979/80:1557 och 1979/80:1561 antar följande förslag till lag om ändring i riksdagsordningen:

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 12 § riksdagsordningen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap. 12 §	
Utskott skall sammanträda inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger, kan utskottet medgiva att även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman i utskottet är närvarande.	
	Sammanträde för inhämtande av upplysningar eller yttranden som sägs i 10 § skall dock vara offentligt, därest detta begärs av minst en tredjedel av ledamöterna i utskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

Särskilda yttranden

1. av Daniel Tarschys (fp) *beträffande utåtriktad information* (punkten 18):

Utskottets hemställan om telefonöverföring av riksdagsdebatter tillgodoser ett gammalt folkpartikrav. Utskottet har inte tagit ställning till kostnadsfördelningen mellan riksdagen och tidningarna eller till vilken teknisk modell som skall väljas. Enligt min mening finns det dock skäl att peka på att den lösning som förordas av riksdagens informationsgrupp dels blir onödigt dyrbar för tidningarna, dels utesluter privatpersoner som också kan vara intresserade av att följa kammardebatterna per telefon. En bättre och billigare modell vore att utnyttja ett vanligt gruppnummer kopplat till riksdagens högtalarsystem. Vem som helst skulle då kunna ringa upp riksdagen och följa kammardebatterna utan andra kostnader än markeringsavgifter enligt gängse telefontaxa.

2. av Per Unckel, Gunnar Björck i Värmdö och Jan Prytz (alla m) *beträffande inrättandet av ett riksdagens konsekvensinstitut* (punkten 28):

I motionen 1979/80:764 har föreslagits att talmanskonferensen – i dess egenskap av ett centralt, överordnat riksdagsorgan – skulle låta utreda hur *riksdagen själv* på bästa sätt skulle kunna förstärka sin kompetens att göra långsiktiga bedömningar av *konsekvenserna* av i propositioner och motioner föreslagna åtgärder, med avseende bl. a. på såväl framtida inteckningar i samhällsekonomin som relationen till andra långsiktiga förändringar av samhällets struktur och organ.

Den uppgift som "första statsmakt" som vår nya grundlag numera tilldelar riksdagen torde göra det självklart att riksdagen tar ett större ansvar för sakinnehållet i de beslut den fattar, även när det gäller konsekvenserna utöver det närmaste budgetåret. Den juridiska kompetens, som finns inom utskott och kammarkansli, garanterar den formella kvaliteten i riksdagens beslut. I fråga om sakprövningen är man emellertid vanligen mer hänvisad till material, som regeringen eller ämbetsverken ställer till förfogande. Utskottet redovisar de olika möjligheter därutöver, som f. n. står till förfogande. Det är dock inte vår erfarenhet att dessa i någon nämnvärd utsträckning verkligen anlitas. En möjlighet är en förstärkning av upplysningstjänstens resurser, varigenom denna skulle kunna leverera material icke blott om det som *är* eller *har varit*, utan också om hur det kan komma att bli, under olika alternativa antaganden. Detta skulle kräva en rekrytering av personal (kanske deltids- eller på kontrakt) som med tiden blev särskilt tränad i "framåttänkande" (forward thinking) inom viktigare samhällsområden.

Utskottet, som i och för sig är positivt till önskemålet om förbättrade beslutsunderlag beträffande åtgärders långsiktiga konsekvenser, har dock inte velat biträda yrkandet om hemställan om utredning. Ett annat grepp på samma frågeställning vore att alla utskott – liksom i det amerikanska

representanthuset – i samhällsfrågor av större vikt regelmässigt gjorde en bedömning av de sannolika konsekvenserna på längre sikt av förslag som utskotten föreslår riksdagen att anta. Utskotten skulle då ha frihet att på för varje fråga lämpligaste sätt förskaffa sig de upplysningar, som kan bedömas erforderliga för att göra sådana uttalanden. Erfarenheten finge då visa, vilka kanaler som därvid kommer att anlitas.

För oss har det dock synts önskvärt att riksdagen lever upp till sitt nya grundlagsenliga ansvar genom egna organ och icke förblir hänvisat att söka besked annorstädes. Det är enligt vår mening inte heller nog att i efterhand starta "uppföljnings"studier – det är ännu viktigare att "tänka efter *före*". Vi är medvetna om att denna problematik också innefattar exempelvis huvudmannaskapet för riksrevisionsverket. I medvetande om att talmanskonferensen (eller andra riksdagens organ) självfallet är oförhindrade att ta egna initiativ i det frågekomplex motionen 1979/80:764 berör har vi nöjt oss med att på detta sätt ytterligare belysa frågan.

Bilaga 1

Förteckning över vissa publikationer med ekonomisk information som utgavs under andra världskriget och viss tid därefter

1. *Rikskommissionen* för ekonomisk försvarsberedskap utgav 1941–1947 inom serien statens offentliga utredningar årsvis ett mycket omfattande informationsmaterial. Publikationen benämndes "Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen". Kommissionen lydde under folkhushållningsdepartementet.

2. *Ekonomisk information* var ett samarbetsorgan för SAF, LO, TCO och staten (handelsdepartementet). Institutet gav ut bl. a. följande till allmänheten riktad information:

– Ekonomisk höstrapport 1950. Denna innehöll kortfattad information i mera allmänna termer och med begränsat statistiskt material. Broschyren gick ut som tidningsbilaga. Omfånget var 12 sidor.
– Rapport om vårt hushåll. Denna 32-sidiga publikation innehöll kortfattade och lättillgängliga informationer baserade på konjunkturrapport och nationalbudget.
– Konjunkturjournalen. Journalen utgavs med 10 nr/år under perioden 1951–1959. Prenumerationspriset var 18 kr/år. I journalen presenterades diagram och tabeller och statistiska uppgifter till belysning av den ekonomiska utvecklingen. Uppgifterna baserades på vad som i stort ingick i andra mera omfattande ekonomiska rapporter och publikationer. Konjunkturjournalen gavs ut av Ekonomisk information och Konjunkturinstitutet i samverkan.

Bilaga 2

Nämnden för samhällsinformation
1980-03-13
Snabbgenomgång av vissa myndigheters och departements utåtriktade information i samhällsinriktade frågor

Avsändare	Aktivitet	Målgrupp	Upplaga ca	Period	Kostnad ca
Budgetdepartementet	Regeringens budgetförslag i sammandrag Skrift 150 sid. pressmeddelanden	Allmänheten Säljs av Liber à 13:–	8 000	Januari	
Ekonomidepartementet	Särtryck av finansplanen Langtidsbudget, reviderad finansplan, pressmeddelanden	Allmänheten	8 000	Januari April	
Jordbruksdepartementet	Pressmeddelanden				
Handelsdepartementet	Aktuellt i handelspolitiken, Sverige-EG, årsrapport, EG under verksamhetsåret 78/79 tillsammans med utrikesdepartementet	Allmänheten	5 300 2 000	8–10/år	120 000 1980
Arbetsmarknadsdepartementet	Pressmeddelanden				
Industridepartementet	Pressmeddelanden, broschyrer om regionalpolitiska finansieringsmöjligheter, skrift: Aktuellt i industri- och energipolitiken, även specialnummer	Massmedier, företagare, myndigheter, intresseorg.	20–50 000 6 000	oregelbunden oregelbunden	
SCB	Rapporter, meddelanden	Allmänheten			
SPK	Verksamhetsberättelse Broschyr "Att påverka prisbildningen"	Allmänheten	10 000/år	1 gg/år löpande	20 000 10 000

Avsändare	Aktivitet	Målgrupp	Upplaga ca	Period	Kostnad ca
RRV	Statens finanser, skrift ca 70 sidor	Intresserad allmänhet, massmedier, skolor	6 000/år	Årligen	50 000
AMS	Verksamhetsberättelse	Allmänheten	6 000	Årligen	90 000
Riksbanken	Förvaltningsberättelse, svensk/engelsk	Allmänheten	3 000	Årligen	32 000
	Kredit- och valutaöversikter		2 550	4 ggr/år	140 000
	Statistisk årsbok	Allmänheten			30–40 000
	Veckorapport "Tillgångar och skulder"	Allmänheten			
Konjunkturinstitutet	"Konjunkturläget" allmänna ekonomiska bedömningar, analyser, prognoser	Ekonomiskt intresserad allmänhet, företag, riksdagsledamöter, kommunalt förtroendevalda	2–3 000	Jan, apr, okt/nov	
Utrikespolitiska institutet	Världspolitikens dagsfrågor – skriftserie	Allmänhet	8 000	12 nr/år	
	Internationella studier – skriftserie	Allmänhet	3 500	6 nr/år	
	UI sammanfattar – skriftserie, folder	Allmänheten, skolor, bibliotek, försvaret, studieförbund	30 000	8 nr/år	
Kommunförbundet Hänvisar till kommunaldemokratiska kommittén som för närvarande utreder den kommunala informationen					
Landstingsförbundet	Pressmeddelanden				
	Landstingens specialnummer	Allmänheten			

Bilaga 3

Alternativ 2 i televerkets yttrande 1979-03-16 till riksdagens förvaltningsstyrelse

2 Fjärravlyssning via det allmänna telefonnätet för begränsad grupp (pressen) med automatisk anropskontroll

Enligt denna lösning för vilken närmare redogöres i vårt yttrande den 7 mars 1975, skulle tidningarna ha att ringa upp ett för denna tjänst särskilt avdelat telefonnummer och därvid bli automatiskt anslutna till den förstärkarutrustning som förmedlar riksdagsdebatter. Anropskontroll skulle ske automatiskt med hjälp av speciell tonkod. Detta medför att uppringningen måste ske från telefonapparat, försedd med tillsats för tonsändning. När tidning avslutar "samtalet" sker nedkoppling automatiskt. Detta ordnas med en speciallösning som medför att en svag, men ändock hörbar puls, sänds med visst tidsintervall under hela samtalet.

2.1 Avgifter som varje tidning har att erlägga

Erforderliga avgifter för tillsatsen för tonsändning kan nu uppskattas till engångsavgift 1 000 kr. samt abonnemangsavgift per kvartal t. v. 30 kr.

Högtalartelefon, som kan vara mycket praktiskt i detta sammanhang, finns numera i två utföranden:

	Engångs-avgift (hämtpris)	Abonnemangs-avgift per kvartal t. v.
Ericovox 200	800:–	135:–
Högtalande telefontillsats	300:–	45:–

Påringande tidningar får betala sina "samtal" enligt gällande avgifter för telefonsamtal:

Sträcka	Samtalsavgift per timme
Stockholm–Malmö	61:20
Stockholm–Göteborg	61:20
Stockholm–Norrköping	40:80
Stockholm–Sundsvall	61:20
Stockholm–Luleå	61:20

Tidningar inom Stockholms-området (08-området) samt vissa angränsande områden med s. k. närtaxa till Stockholm bör av skäl som angivits i vårt

yttrande den 7 mars 1975 erlägga viss årlig tilläggsavgift till televerket. Denna kan preliminärt anges till tillsvidare 600 kr.

2.2 Avgifter som kommer att belasta riksdagen

Avgifterna för den i vårt yttrande den 7 mars 1975 omnämnda installationsenheten för 20 samtidiga anslutningar beräknas nu till följande.

	Engångs-avgift	Abonnemangs-avgift per kvartal t. v.
20 st huvudledningar	3 600:–	1 360:–
Reläramar för aut. svar, anropskontroll och aut. nedkoppling (prel. avgift)	37 000:–	1 200:–
Stativ för reläutrustning enligt ovan (prel. avgift)	17 000:–	400:–

Till ovanstående kommer tilläggsavgift för gruppnummer, 300 kr. per ledning, dvs. totalt 6 000 kr. för 20 ledningar, samt kostnaden för erforderligt konstruktions- och dokumentationsarbete. Sistnämnda kostnad uppskattas till 30 000 kr. Vidare tillkommer kostnaden för erforderlig förstärkarutrustning.

Med vänlig hälsning
Bo Zetterberg

Intressundersökning, fjärravlyssning av riksdagsdebatter

I riksdagsmotion 1978/79:816 (bilaga 1) har föreslagits att riksdagen skall undersöka möjligheterna att till landsortspressen överföra sändningar från kammarens debatter. Motionen har av konstitutionsutskottet remitterats till riksdagens förvaltningsstyrelse för yttrande.

Med hänsyn till de höga kostnader som är förenade med fjärravlyssning har förvaltningsstyrelsens direktion beslutat efterhöra Er och övriga dagstidningars intresse av att utnyttja en sådan anordning (bilaga 2).

Kontakter med televerket har gett vid handen, att möjlighet till avlyssning enklast ordnas genom utnyttjande av det allmänna telefonnätet. Tidningen skulle från en vanlig telefon, försedd med utrustning för automatisk anropskontroll, kunna ringa upp ett för denna tjänst särskilt avdelat nummer. Detta nummer skulle leda fram till en på riksdagen placerad utrustning för automatiskt svar. Arrangemanget förutsätter vissa anordningar dels på tidningsredaktionen, dels i riksdagen. Televerket har beräknat att följande kostnader kan uppkomma (bilaga 3, se alternativ 2).